

Erwin Ryter

Rola i kompetencje inspektora ochrony danych osobowych w świetle dyrektywy policyjnej oraz ustawy o ochronie danych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości

Role and competence of the data protection officer in the light of the Police Directive and the act on data protection in relation to the prevention and combating of crime

Inspektor ochrony danych osobowych – to nowy zawód, który powstał wskutek rewolucyjnych zmian zapoczątkowanych w Polsce w 2018 r. w związku z Ustawą z 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, na mocy której dokonano wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchyłającej decyzję ramową Rady 2008/977/WSiSW.

Publikacja ma na celu przybliżenie znaczenia roli, jaką inspektor ochrony danych osobowych ma odgrywać w związku z wyznaczeniem go przez administratora danych na podstawie wyżej wymienionych aktów prawnych w sektorze obejmującym komórki zapobiegające przestępczości i zwalczające skutki tego zjawiska.

Słowa kluczowe: inspektor ochrony danych osobowych, dyrektywa policyjna, zapobieganie i zwalczanie przestępczości, Służba Więzienna.

The data protection officer is a new profession created as a result of revolutionary changes initiated in Poland in 2018 in connection with the Act of 14 December 2018 on the protection of personal data processed in connection with the prevention and combating of crime, pursuant to which Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA.

The purpose of this publication is to clarify the importance of the role to be played by the data protection officer to be appointed by the data controller on the basis of the above-mentioned legal acts in the sector of units dealing with the prevention of crime and combating its effects.

Key words: data protection officer, police directive, prevention and combating of crime, the prison service.

Wprowadzenie

Od kiedy zaczęło w Polsce obowiązywać ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych (RODO)¹, doszło do niemałego poruszenia wśród administratorów danych, którzy stanęli przed dylematem wprowadzenia wielu nowych, czasem bardzo innowacyjnych rozwiązań w swoich organizacjach, odnoszących się do procesów przetwarzania danych osobowych i obowiązku zapewnienia im należytego poziomu bezpieczeństwa. Wsparciem dla tych procesów okazał się być inspektor ochrony danych osobowych, którego powołanie – w pewnych określonych przepisami RODO sytuacjach – jest obligatoryjne.

Podobna sytuacja ma miejsce w związku z wyznaczeniem inspektora ochrony danych na podstawie przepisów Ustawy z dnia 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U.UE.L. 2016.119.1 z 4.05.2016 r.).

z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości². Ustawa ta³ precyzuje przesłanki powołania inspektora oraz określa zakres kwalifikacji, jakimi powinien się odznaczać w celu poprawnego wypełnienia ciężących na nim obowiązków.

Ze względu na fakt, iż inspektor ochrony danych osobowych jest nowym zawodem, który powstał w związku z wejściem w życie powyższej ustawy, okoliczności jego powołania – choć są uregulowane ustawowo – w dalszym ciągu wzbudzają wątpliwości wśród administratorów danych. O ile podjęcie decyzji o powołaniu inspektora ochrony danych na podstawie przepisów Ustawy z 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych⁴ nie wydaje się być jednoznaczne, o tyle jego powołanie na podstawie ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości już tak. Jak stanowi art. 46 ust. 1 ww. ustawy, administrator wyznacza inspektora ochrony danych. Z przepisu tego można jednoznacznie wywieść, że wyznaczenie to ma w każdym przypadku charakter obligatoryjny, a zatem kwestią mogącą stwarzać pewne dylematy będzie wybór odpowiedniej osoby na to stanowisko, z uwzględnieniem określonych kryteriów, jakie wybrany kandydat powinien spełniać.

Z kolei na podstawie art. 32 ust. 1 dyrektywy 2016/680⁵ państwa członkowskie zapewniają, by administrator wyznaczył inspektora ochrony danych. Jednocześnie wskazano, że państwa członkowskie mogą zwolnić z tego obowiązku sądy i inne niezależne organy sądowe w ramach sprawowania przez te organy wymiaru sprawiedliwości.

A zatem organy oraz służby mające obowiązek powołania inspektora ochrony danych na podstawie przepisów ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości to: Policja, Straż Graniczna, Służba Więzienna, Żandarmeria Wojskowa, Służba Ochrony Państwa, Generalny Inspektor Informacji Finansowej, Krajowa Administracja Skarbowa, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Straż Rybacka, Główny Inspektor Straży Leśnej,

² Dz.U. 2019, poz. 125.

³ Ustawa z 14.12.2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości zaczęła obowiązywać w Polsce od 2.06.2019 r. i na jej mocy została wdrożona do polskiego porządku prawnego dyrektywa 2016/680.

⁴ Dz.U. 2018, poz. 1000.

⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchyłająca decyzję ramową Rady 2008/977/WSiSW.

Państwowa Straż Łowiecka, Urząd Żeglugi Śródlądowej, Państwowa Inspekcja Sanitarna, sądy, prokuratury, straże gminne, miejskie inspekcje drogowe, minister środowiska, urzędy morskie, podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo imprez masowych, przewoźnicy lotniczy (dane PNR)⁶.

Biorąc pod uwagę obecną skalę przetwarzania, jak i możliwość dostępu do tych danych, procesy przetwarzania wymagają nie tylko nieustannego nadzoru, lecz także zapewnienia im właściwego stopnia zabezpieczeń, zaś na straży tych procesów powinien stać dedykowany specjalista, jakim powinien być wykwalifikowany inspektor ochrony danych osobowych.

Kompetencje inspektora ochrony danych osobowych

Autor na podstawie praktyki własnej⁷ przekonał się już wielokrotnie, że zasób wiedzy, jak i praktyczne opanowanie w tematyce ochrony danych osobowych ma kluczowe znaczenie dla przydatności inspektora ochrony danych w organizacji, do której został powołany przez administratora danych. Rola inspektora ochrony danych powinna sprowadzać się w dużej mierze do roztaczania parasola ochronnego nad administratorem danych, który odpowiada za wdrożenie w organizacji procesów przetwarzania danych, zaś inspektor powinien go w tych procesach odpowiednio wspierać. Powinność taka wynika wprost z art. 47 ust. 2 ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, zgodnie z którym administrator danych zapewnia inspektorowi środki niezbędne do wykonywania zadań, jak i umożliwia mu podnoszenie wiedzy fachowej. Oczywiście, aby zadania te mogły być wypełniane w sposób prawidłowy, inspektor ochrony danych osobowych powinien mieć odpowiednie kwalifikacje.

Art. 46 ust. 2 pkt. 2 ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości stanowi, że do pełnienia tej roli powinna zostać umocowana osoba, która ma w szczególności wiedzę fachową na temat prawa i praktyki w dziedzinie ochrony danych osobowych oraz umiejętności do wykonywania

⁶ Informacja pobrana ze strony Urzędu Ochrony Danych Osobowych zawarta w prezentacji: „Rola i status inspektora ochrony danych osobowych w świetle przepisów wdrażających dyrektywę 2016/680”.

⁷ Praktyka własna autora polega na pełnieniu funkcji inspektora ochrony danych osobowych w kilkunastu podmiotach, w tym w urzędach, spółkach, ośrodkach kultury oraz jednostkach wojskowych.

zadań, o których mowa w art. 47 ust. 1, które są zadaniami delegowanymi do wykonywania przez inspektora ochrony danych osobowych.

W przedmiocie wyznaczenia inspektora ochrony danych na podstawie posiadanych przez niego kwalifikacji stanowi także art. 32 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchyłają decyzję ramową Rady 2008/977/WSiSW.

Istotnym kryterium wyboru konkretnej osoby do pełnienia obowiązków inspektora ochrony danych jest posiadanie przez niego określonych kwalifikacji zawodowych. Zarówno ustawa o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, jak i dyrektywa policyjna, nie wyjaśniają co konkretnie powinno kryć się pod pojęciem „kwalifikacji”. Zgodnie z definicją zawartą w słowniku języka polskiego „kwalifikacje” oznaczać mogą wykształcenie i uzdolnienia potrzebne do pełnienia jakiejś funkcji lub wykonywania jakiegoś zawodu⁸. Istotnym aspektem będzie jednak kwestia, jak szerokie powinny to być kwalifikacje i jakie powinny być kryteria ich oceny.

Także w ogólnym rozporządzeniu, które bardzo podobnie przedstawia kryteria wyboru inspektora, nie wskazano, o jakie kwalifikacje chodzi, uznając, że składa się na nie w szczególności wiedza fachowa na temat prawa i praktyk w dziedzinie ochrony danych oraz umiejętności wypełnienia zadań przypisywanych inspektorowi ochrony danych⁹.

Wytoczne Grupy Roboczej Art. 29 (aktualnie Europejskiej Rady Ochrony Danych¹⁰), które odnoszą się do kwestii kwalifikacji inspektorów ochrony danych, precyzują, w jaki sposób należy rozumieć pojęcie poziomu wiedzy fachowej inspektora, jak i jego kwalifikacji zawodowych¹¹. Zgodnie

⁸ Definicja zacytowana ze *Słownika języka polskiego*, PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/kwalifikacje;2476894.html>

⁹ E. Bielak-Jomaa, *Administrator i podmiot przetwarzający*, [w:] *RODO. Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych*, pod red. E. Bielak-Jomaa, D. Lubasz, Wolters Kluwer, Warszawa 2018, s. 786.

¹⁰ Organ, którego celem jest zapewnienie spójnego stosowania ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych oraz promowanie współpracy między organami ochrony danych osobowych UE. Od 25 maja 2018 r., EROD zastąpiła Grupę Roboczą Art. 29, źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Europejska_Rada_Ochrony_Danych.

¹¹ M. Gruszczyński, T. Wącirz, *Rola i znaczenie inspektora ochrony danych*, [w:] *Vademecum inspektora ochrony danych*, pod red. M. Kołodziej, C.H.Beck, Warszawa 2020, s. 43.

z powyższymi wytycznymi¹², w kwestii odnoszącej się do kryterium wyboru inspektora ze względu na reprezentowany przez niego poziom wiedzy fachowej, wskazuje się, że każdorazowo ocena tych kompetencji powinna opierać się na charakterze wykonywanej przez administratora działalności, w tym ilości i stopniu skomplikowania procesów przetwarzania danych, czy choćby okoliczność, że dane mogą być przekazywane sporadycznie lub często do państw trzecich¹³. A zatem im wyższy stopień skomplikowania obszarów związanych z przetwarzaniem danych osobowych, tym bardziej powinien on skłaniać administratora danych do zainwestowania w wybór nieprzypadkowej osoby, która okaże się dla niego faktycznym, a nie tylko teoretycznym wsparciem w zarządzanej organizacji.

W opinii autora, miejscem szczególnie narażonym na częstsze zapytania w kwestiach odnoszących się do ochrony danych oraz podatnym na wyższą roszczeniowość osób, których dane dotyczą, są zakłady karne. Z tych względów odpowiednie wsparcie Służby Więziennej ze strony kompetentnego inspektora ochrony danych może się okazać bardzo cenne.

Pod pojęciem „odpowiednich umiejętności i wiedzy” – zgodnie z wytycznymi Grupy Roboczej Art. 29 dotyczącymi inspektorów ochrony danych kryją się zwłaszcza kompetencje obejmujące następujące obszary: wiedza na temat krajowych i europejskich przepisów i praktyk w zakresie ochrony danych, zrozumienie przeprowadzanych procesów przetwarzania; zrozumienie technologii informacyjnych i bezpieczeństwa danych; znajomość sektora biznesowego i organizacji; umiejętność promowania kultury ochrony danych w organizacji. Mimo że wskazane wytyczne odnoszą się do sprecyzowania zakresu kompetencji inspektora ujętych w art. 37 ust. 5 RODO, to jednak ze względu na ich znaczące podobieństwo do zadań wykonywanych przez inspektora powołanego na podstawie ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, wytyczne te można przenieść na grunt rozumienia kompetencji inspektora wykonującego swoje zdania na podstawie art. 46 ust. 2 pkt 2 powyższej ustawy.

Z kolei w kwestii odnoszącej się do „kwalifikacji zawodowych”, wydaje się, że wytyczne Grupy Roboczej Art. 29 w jeszcze wyższym stopniu posługują

¹² Zob. wytyczne Grupy Roboczej Art. 29 dotyczące inspektorów ochrony danych (‘DPO’) (WP 243, rew. 01), przyjęte 13.12.2016 r., ostatnio zmienione i przyjęte 05.04.2017 r., file:///C:/Users/Justyna/Downloads/Wytyczne%20dotyc%20C4%85ce%20inspektor%C3%B3w%20ochrony%20danych%20(WP%20243).pdf.

¹³ Zgodnie z art. 4 pkt. 11 Ustawy z 12.12.2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości przez państwo trzecie rozumie się państwo niebędące państwem członkowskim Unii Europejskiej i niestosujące przepisów dorobku Schengen.

się informacjami o znacznym stopniu ogólności. Pojawia się bowiem informacja na temat „odpowiedniej wiedzy z zakresu krajowych i europejskich przepisów o ochronie danych osobowych i praktyk” oraz „dogłębna znajomość RODO”¹⁴. I znów można się spotkać z nieprecyzyjnym tłumaczeniem nieostrych pojęć, bowiem nie wskazano, jak należy pojmować kryterium „odpowiedniej wiedzy”, choć kryterium „dogłębnej znajomości” wydaje się już być informacją dającą pewne wyobrażenie na temat tego, jaki poziom wiedzy powinien w tym zakresie prezentować inspektor ochrony danych. Inne cechy inspektora wskazywane w omawianych wytycznych, takie jak wiedza w zakresie procedur administracyjnych czy też w zakresie funkcjonowania jednostki, wydają się być oczywistymi przesłankami, bez istnienia których poprawne wykonywanie przez inspektora zadań nie byłoby możliwe.

Poprawnie działający inspektor ochrony danych osobowych powinien odznaczać się pewnymi cechami osobowościowymi, jak i posiadaniem kompetencji miękkich, które ułatwią mu codzienne funkcjonowanie w organizacji zarządzanej przez administratora danych niezależnie od tego, czy organizacja ta powołuje inspektora na podstawie przepisów ustawy o ochronie danych osobowych czy też ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości. Wydaje się, że cechy takie jak umiejętność działania pod presją czasu, kreatywność, umiejętności międzyludzkie, sumienność, rzetelność, dobra organizacja pracy, czy znanstwo analityczne znacząco mogą ułatwić wykonywanie obowiązków, jak i pokonywanie trudności związanych z potrzebą nieustannego śledzenia przez inspektora zmian i wytycznych w zakresie ochrony danych osobowych. Nie należy też zapominać, że inspektor ochrony danych powinien być w miarę możliwości dostępny także dla osób zainteresowanych ochroną własnych danych, zatem odpowiednie przygotowanie związane z umiejętnościami interpersonalnymi może mieć duże znaczenie w pracy realizowanej na rzecz zakładów karnych, w których zapytania mogą płynąć nie tylko ze strony pracowników Służby Więziennej, lecz także od osób osadzonych.

Ponadto przydatną cechą inspektora ochrony danych jest umiejętność prowadzenia szkoleń, a także komunikatywność, pożądane zwłaszcza

¹⁴ Choć wskazane wytyczne w przedmiocie kompetencji oraz kwalifikacji odnoszą się do inspektora ochrony danych powoływanego na podstawie przepisów Ustawy z 10.05.2018 r. o ochronie danych osobowych, to jednak – w opinii autora – nie jest błędem odniesienie tych wytycznych także w stosunku do kwalifikacji, jakie powinien mieć inspektor powoływany przez administratorów danych na podstawie Ustawy z 12.12.2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości.

w kontaktach międzyludzkich. Interesującym wyznacznikiem mogącym pomóc administratorowi w dokonaniu wyboru właściwej osoby na stanowisko inspektora ochrony danych może być stworzona przez francuski organ nadzorczy¹⁵ lista warunków¹⁶, jakie musi spełniać kandydat na inspektora ochrony danych. Lista przedstawia 17 wymogów, jakich można oczekiwać od fachowego inspektora ochrony danych osobowych. Do kompetencji tych można zaliczyć: wiedzę na temat tworzenia dokumentacji ochrony danych, posiadanie odpowiedniego poziomu wiedzy teoretycznej oraz praktycznej, umiejętność identyfikowania naruszeń ochrony danych, doradzania w doborze środków organizacyjnych oraz technicznych, jakie w danym podmiocie warto zastosować, czy też doświadczenie w przygotowywaniu i prowadzeniu szkoleń z zakresu prawa ochrony danych. Ważne jest też posiadanie przez kandydata najmniej 2-letniego doświadczenia zawodowego, jak i odbycie szkolenia z zakresu ochrony danych w wymiarze co najmniej 35 godzin.

Spełnienia tego typu warunków (posiadania określonego doświadczenia zawodowego oraz odbycia specjalistycznych szkoleń) mogą oczekiwać od przyszłych inspektorów także polscy administratorzy danych, mimo że konieczność ich wykazania nie wynika bezpośrednio z polskich ustaw o ochronie danych osobowych, lecz może być rezultatem potrzeb danego administratora. W ocenie autora posiadanie nie tylko rozbudowanej wiedzy teoretycznej, lecz także solidnego doświadczenia praktycznego, a nawet sukcesów w dziedzinie ochrony danych, z pewnością daje administratorowi gwarancję zatrudnienia właściwej i kompetentnej osoby, której można powierzyć nadzór nad skomplikowanymi procesami przetwarzania danych.

Należy zwrócić również uwagę na konieczność spełnienia przez polskiego kandydata na inspektora ochrony danych powoływanego na podstawie przepisów ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości określonych wymogów formalnych, takich jak posiadanie pełnej zdolności do czynności prawnych

¹⁵ Krajowa Komisja ds. Informatyki oraz Wolności (CNIL).

¹⁶ W dokumencie tym wyodrębniono dwa postanowienia dotyczące certyfikacji inspektorów ochrony danych. W pierwszym ustanowiono kryteria, które muszą być spełnione przez podmioty, które chciałyby być upoważnione przez CNIL do wydawania certyfikatów inspektorom. Z kolei drugi dokument określa listę warunków, które musi spełnić kandydat na inspektora ochrony danych. Treść dokumentu w języku francuskim jest dostępna pod linkiem: https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=46002F5EFDF8F35A73251FDC7949EEDB6.tplgfr26s_2?cidTexte=JORFTEXT000037485691&dateTexte=&oldAction=rechJO&categorieLien=id&idJO=JORFCONT000037485359, źródło: <https://gdpr.pl/lista-umiejtnosci-inspektora-ochrony-danych-wedlug-francuskiego-organu>.

oraz korzystanie z pełni praw publicznych, a także niekaralność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe popełnione w winy umyślnej.

W opinii autora publikacji wskazane w wytycznych Grupy Roboczej Art. 29 przesłanki, mające pomóc administratorowi danych w wyborze właściwej osoby na stanowisko inspektora, nie odpowiadają na jedną z najczęściej pojawiających się wątpliwości, a mianowicie, czy w takim przypadku inspektor ochrony danych powinien choćby częściowo odznaczać się wykształceniem przynajmniej powiązaniem z prawniczym, nie wspominając już o tym, że być może prawnik byłby bardziej pożądanym do wypełniania tych zadań. Ponieważ praktyka stosowania zrewolucjonizowanych przepisów jest stosunkowo uboga, to dziś trudno jednoznacznie stwierdzić, czy osoby powołane do tej pory na stanowiska inspektorów ochrony danych faktycznie podołały swoim zadaniom w sposób właściwy i niebudzący wątpliwości organu nadzorczego. Sytuację tę dodatkowo komplikuje dająca się zauważyć niespójność w przepisach dotyczących zadań inspektora.

W szczególności bowiem niespójność ta występuje w ustawie o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości w zakresie obowiązku sprawozdawczego (zob. art. 47 ust. 1 pkt 10 ustawy)¹⁷.

Co interesujące, warto przypomnieć, że w powszechnie spotykanym rozumieniu, dość często można było usłyszeć opinię, że inspektor ochrony danych osobowych miał być w pewnym sensie odpowiednikiem lub zastępcą funkcjonującego wcześniej tzw. administratora bezpieczeństwa informacji (ABI¹⁸). Jednak takie podejście okazało się błędnym założeniem głównie ze względu na fakt, iż zarówno zakres obowiązków inspektora ochrony danych, jak i wymóg posiadania specjalistycznej kierunkowej wiedzy raczej wykluczałby taką możliwość. Ponadto w znacznej części organizacji administratorem bezpieczeństwa informacji był najczęściej informatyk bądź inna osoba, która zajmowała się obiegiem dokumentacji, a co więcej – realizacja tych zadań była jedynie swoistym dodatkiem do właściwej roli, jaką te osoby w danej organizacji pełniły.

¹⁷ A. Grzelak, M. Wróblewski, *Inspektor ochrony danych*, [w:] *Ochrona danych osobowych w sądach i prokuraturze*, pod red. A. Grzelak, Wolters Kluwer, Warszawa 2019, s. 100.

¹⁸ Jest to termin prawniczy, który został wprowadzony ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych. Oznaczał osobę zapewniającą przestrzeganie przepisów o ochronie danych osobowych u administratora danych. Obowiązki ABI regulowała ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych oraz wydane na jej podstawie rozporządzenia. Imię i nazwisko osób pełniących funkcję ABI były także publikowane w publicznym rejestrze, prowadzonym przez GODO, źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Administrator_bezpiecze%C5%84stwa_informacji.

W świetle powyższych rozważań, czy zatem wymóg posiadania przez inspektora ochrony danych wiedzy fachowej na temat prawa oznaczać mógłby, że funkcję tę najwłaściwiej pełnić mogłaby wyłącznie osoba z wykształceniem wyższym prawniczym? Otóż w tej kwestii jak do tej pory nie ma i zapewne w najbliższym czasie nie będzie jednoznacznej odpowiedzi. Przede wszystkim inspektor ochrony danych osobowych powinien umieć posługiwać się wykładnią przepisów prawa, a także ich wzajemnymi powiązaniem z innymi przepisami. Dla przykładu można wskazać sytuację, w której przy okazji prowadzenia wykazu kategorii czynności przetwarzania¹⁹ wyłania się problem wskazania podstawy prawnej przetwarzania danych osobowych bądź też okresu przetwarzania tych danych. W swojej praktyce zawodowej autor niejednokrotnie spotkał się z dylematem trafnego określenia czasu właściwego na przetwarzanie danych w taki sposób, aby z jednej strony zbyt przedwczesne usunięcie danych nie pozbawiło administratora możliwości zapewnienia sobie obrony przed ewentualnymi roszczeniami, zaś z drugiej zbyt długi okres przechowywania danych nie narażał go na zarzut nadmiernego przetwarzania danych lub co gorsza bez podstawy prawnej. Można było spotkać się z opiniami niektórych inspektorów, iż bardziej właściwym i bardziej bezpiecznym dla administratora czasem przetwarzania danych jest dłuższy okres, niż wynika z konkretnych przepisów, bowiem „lepszym rozwiązaniem jest przetwarzanie danych w dłuższym niż zbyt krótkim okresie”²⁰, nierzadko na podstawie rozumienia sprowadzającego się do twierdzenia „tak na wszelki wypadek”. Niestety prezentowany tok rozumowania uznać należy za błędny i wynikający najczęściej z braku wiedzy prawnej oraz

¹⁹ Wykaz kategorii czynności przetwarzania jest dokumentem prowadzonym przez administratora danych i zgodnie z art. 35 ust. 1 Ustawy z dnia 14.12.2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości powinien zawierać następujące elementy: dane administratora, dane inspektora, dane współadministratora lub podmiotu przetwarzającego w wypadkach ich występowania, cele przetwarzania, kategorie odbiorców, którym dane osobowe zostały lub zostaną ujawnione, w tym odbiorców w państwach trzecich lub organizacjach międzynarodowych; opis kategorii osób, których dane osobowe dotyczą, oraz kategorii danych osobowych; informacje o stosowaniu profilowania – w przypadku gdy zostało ono zastosowane; kategorie przekazania danych osobowych do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej – w przypadku gdy przekazanie nastąpiło; wskazanie podstawy prawnej operacji przetwarzania, w tym przekazania, do których dane osobowe są przeznaczone; planowane terminy usunięcia poszczególnych kategorii danych – jeżeli jest to możliwe; ogólny opis technicznych i organizacyjnych środków zapewniających ochronę przetwarzanych danych osobowych, o których mowa w art. 39, jeżeli jest to możliwe. Wykaz kategorii czynności przetwarzania jest odpowiednikiem rejestru czynności przetwarzania jako dokumentu funkcjonującego na podstawie przepisów ogólnego rozporządzenia (RODO).

²⁰ Zob. art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14.12.2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, zgodnie z którym weryfikacja danych osobowych dokonywana jest w celu ustalenia, czy istnieją dane, których dalsze przechowywanie jest zbędne.

nieposiadania umiejętności kontekstowego analizowania przepisów prawnych co do danego przypadku, a także w zestawieniu z innymi przepisami. Stąd posiadanie specjalistycznej wiedzy prawnej przez inspektora ochrony danych jest jak najbardziej uzasadnione i pożądane.

Niewątpliwie wiedza oraz kompetencje inspektora ochrony danych, który powinien w fachowy sposób doradzać oraz wspierać administratora, powinny służyć interesom danej organizacji w taki sposób, aby procesy przetwarzania danych osobowych przebiegały w sposób zapewniający maksymalnie wysoki poziom bezpieczeństwa danych oraz w stopniu najwyższym odpowiadały standardom zarówno ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, jak i wdrożonej na jej podstawie dyrektywy policyjnej.

Co więcej, w opinii autora publikacji, kierowanie się podczas wyboru inspektora ochrony danych prawie wyłącznie kryteriami najniższego wynagrodzenia, co niestety wciąż jest jeszcze zjawiskiem dość powszechnym, może istotnie przyczynić się – w razie powołania niewłaściwej osoby – do powstania uchybień i narażenia się na zarzuty ze strony organu nadzorczego w związku z nienależytym zapewnieniem przez administratora właściwych środków mających zapewnić bezpieczeństwo danych na odpowiednim poziomie. Stąd administrator powinien przynajmniej w przyzwoitym stopniu posiąść wiedzę w zakresie kompetencji, jakie powinny charakteryzować wykwalifikowanego inspektora ochrony danych, aby dokonać wyboru właściwej osoby na to stanowisko.

Zadania inspektora wynikające z dyrektywy 2016/680 w kontekście oczekiwań administratora danych osobowych, w tym rola inspektora w strukturach Służby Więziennej

Istotę zadań inspektora ochrony danych reguluje art. 47 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości oraz art. 34 dyrektywy policyjnej. Większość zadań wymienionych w dyrektywie pokrywa się z obowiązkami wskazanymi w powyższej ustawie. Należą do nich: informowanie administratora danych oraz osób zajmujących się przetwarzaniem, w tym pracowników organizacji o spoczywających na nich obowiązkach związanych z przetwarzaniem danych osobowych na podstawie obowiązujących

przepisów; monitorowanie przestrzegania przepisów o ochronie danych przez administratora oraz osoby zajmujące się przetwarzaniem danych, realizowanie szkoleń podnoszących świadomość w zakresie ochrony danych, monitorowanie realizowania polityki administratora w dziedzinie ochrony danych, w tym przydział na ich podstawie obowiązków dla osób zajmujących się przetwarzaniem; współpraca z organem nadzorczym; pełnienie funkcji punktu kontaktowego wobec organu nadzorczego w kwestiach związanych z przetwarzaniem, w tym z uprzednimi konsultacjami oraz w stosownym przypadku prowadzenie konsultacji we wszelkich innych sprawach; przygotowywanie zaleceń co do oceny skutków dla ochrony danych osobowych oraz monitorowanie wykonania tych zaleceń, przy czym w dyrektywie wskazano, że odbywa się to na żądanie, zaś w ustawie nawiązano do sytuacji określonej w art. 37, a zatem w momencie kiedy stwierdzi się, że dany rodzaj przetwarzania danych osobowych – w szczególności z użyciem nowych technologii, ze względu na swój charakter, zakres, kontekst i cele – może skutkować powstaniem wysokiego ryzyka naruszenia praw i wolności osób fizycznych, wówczas administrator dokona oceny skutków planowanych operacji przetwarzania dla ochrony danych osobowych.

W ustawie o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości wśród zadań należących do inspektora ochrony danych wymieniono obowiązek monitorowania realizacji zaleceń związanych z przedstawieniem administratorowi lub podmiotowi przetwarzającemu przez Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych pisemnych zaleceń w terminie do sześciu tygodni od dnia otrzymania wniosku o konsultacje, gdy organ nadzorczy uzna, że zamierzone przetwarzanie może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw i wolności osób fizycznych²¹ lub w sytuacji uznania, że danego rodzaju przetwarzanie danych może stwarzać poważne ryzyko naruszenia praw i wolności osób, których dane dotyczą i stanowiłoby to naruszenie przepisów o ochronie danych lub gdyby administrator niedostatecznie zidentyfikował lub zminimalizował ryzyko. Dodatkowo nałóżono na inspektora ochrony danych obowiązek pełnienia funkcji punktu kontaktowego dla osób, których dane dotyczą w zakresie przysługujących im

²¹ O uznaniu, iż może dojść do wysokiego ryzyka naruszenia praw i wolności osoby fizycznej decyduje administrator danych podczas szacowania tego ryzyka. Bierze się zwłaszcza pod uwagę możliwość naruszenia sfer takich, jak: godność człowieka, prawo do ochrony życia prywatnego, rodzinnego, czci lub dobrego imienia, tajemnica korespondencji, własność.

praw, jak i powinność sporządzenia i przekazywania administratorowi danych raz w roku oraz do końca pierwszego kwartału sprawozdania z wykonanych zadań.

Jak zatem wynika z powyższego, zakres zadań wykonywanych przez inspektora ochrony danych ma w znacznej mierze polegać na wspieraniu administratora danych w realizacji procesów przetwarzania danych, przy czym nie ma na celu wyręczania go w tych operacjach. Niestety wciąż jeszcze spotyka się sytuacje, w których spora część administratorów danych skłania się w kierunku delegowania na inspektora dodatkowo obowiązków, które istotnie wykraczają poza zakres zadań objętych art. 47 ust. 1 ustawy. W szczególności są to następujące zadania: przygotowanie i następnie prowadzenie dokumentacji ochrony danych, w tym prowadzenie wykazu kategorii czynności przetwarzania; zarządzanie upoważnieniami do przetwarzania danych osobowych oraz ewidencjami osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych; weryfikowanie dokumentów dotyczących ochrony danych osobowych, klauzul zgód oraz klauzul obowiązków informacyjnych, a w razie potrzeby przygotowanie niezbędnych zmian lub opracowanie właściwych dokumentów i klauzul; analizowanie stosowanych przez administratora techniczno-organizacyjnych środków ochrony, bezpieczeństwa fizycznego oraz informatycznego związanych z przetwarzaniem danych osobowych²².

Praktykom powyższym sprzeciwia się choćby art. 31 ust. 3 ustawy traktujący o tym, że administrator danych zobowiązany jest do prowadzenia dokumentacji ochrony danych, zaś ust. 4 precyzuje te powinności poprzez wskazanie, że administrator opracowuje i wdraża politykę ochrony danych osobowych, a przede wszystkim – co wskazano w art. 32 ust. 2 – administrator stosuje odpowiednie środki techniczne i organizacyjne w celu zapewnienia, aby domyślnie były przetwarzane wyłącznie te dane osobowe, które są niezbędne dla każdego konkretnego celu przetwarzania. Ponadto, zgodnie z art 31 ust. 3, w polityce ochrony danych administrator ma obowiązek określić odpowiednie środki techniczne oraz niezbędne zabezpieczenia stosowane podczas przetwarzania danych osobowych.

A zatem praktyka niektórych administratorów danych zmierzająca do przerzucenia własnych obowiązków na inspektorów ochrony danych wynika najczęściej – zgodnie z obserwacjami autora – z braku wiedzy

²² Wiedza w zakresie zadań przerzucanych przez administratorów danych na inspektorów danych osobowych wynika w szczególności z praktyki własnej autora oraz sytuacji, z którymi spotykał się w trakcie wykonywania obowiązków inspektora.

i świadomości co do istotności procesów przetwarzania danych i konieczności zapewnienia im bezpieczeństwa na należytym poziomie, o czym decyduje wyłącznie administrator danych. Z drugiej zaś strony praktyka administratorów może być podyktowana przekonaniem, iż specjalista, jakim powinien być zatrudniony inspektor ochrony danych, odznaczać się musi na tyle fachową i specjalistyczną wiedzą oraz praktyką, że dzięki swej obecności w organizacji, niejako automatycznie odciąży administratora danych od wykonania zadań, które przed zmianami, jakie zostały zapoczątkowane w 2018 r., nie spoczywały bezpośrednio na nim lub wręcz do ich realizacji nie przywiązywano aż tak istotnej uwagi, jak to ma miejsce obecnie. I co najważniejsze, zanim doszło do rewolucyjnych zmian w kwestii bezpieczeństwa i ochrony danych osobowych, znaczna część obowiązków w ogóle nie była w organizacjach wdrażana w życie, jak i nie podlegała ustawowym obwarowaniom, do czego niestety przywykła część administratorów, którym trudno jest zrezygnować ze swoich przyzwyczajeń w dobie aktualnych zmian.

Obowiązujące obecnie standardy ochrony danych osobowych i ich konsekwencja w postaci zwiększonej ilości obowiązków nałożonych na administratora danych, mogą także mieć znaczenie z punktu widzenia podmiotu, który jest wspierany przez inspektora ochrony danych. Między innymi może się do takowych zaliczać Służba Więzienna ze względu na rodzaj i ilość przetwarzanych danych osobowych, a zatem w dużej mierze danych na temat skazań, oraz biorąc pod uwagę świadomość prawną osób, których te dane dotyczą, w tym wzrost ich roszczeniowej postawy, który jest coraz częściej zauważalny. Sytuacja taka może w większym stopniu mobilizować administratora danych osobowych do stawiania większych oczekiwań inspektorowi ochrony danych, choćby w postaci żądania przeprowadzania przez niego częstszych szkoleń bądź też zalecenia wprowadzenia przez administratora danych takich rozwiązań technicznych i organizacyjnych, które pomogłyby mu zapanować w jak najwyższym stopniu nad sprawnym rozpatrywaniem skarg oraz zapytań od osób, których dane dotyczą, zwłaszcza że w większości będą to skargi lub zapytania płynące od skazanych lub ich bliskich.

Warto zwrócić uwagę na to, że forma zapytania w przedmiocie ochrony danych osobowych może sprowokować odpowiedź inspektora ochrony danych do postaci swoistej porady prawnej, co z kolei może wynikać z kompetencji oraz wykształcenia posiadanego przez danego inspektora. Wreszcie okoliczność, że osoby skazane zyskały możliwość zwracania się

z zapytaniami o kwestię ochrony ich danych do inspektora pokazuje, jak duże znaczenie dla administratora ma osoba pełniąca tę funkcję, która poprzez swoje edukacyjne oddziaływanie może w pośredni sposób wspomóc skazanych w wyczulaniu na kwestie dotąd pomijane lub nawet uznawane za nieistotne.

Autor publikacji na podstawie praktyki zauważa, że oczekiwania administratora danych wobec inspektora nie sprowadzają się już tylko i wyłącznie do pomocy we wdrożeniu stosownej i wymaganej dokumentacji ochrony danych, w tym różnego rodzaju polityk bezpieczeństwa, czy też klauzul informacyjnych. Prowadziłoby to bowiem do zbytniego uproszczenia i zarazem sprowadzenia idei ochrony danych wyłącznie do jej opisowego zaprezentowania. Tymczasem kwestia rzetelnie zorganizowanej ochrony danych ujmowana jako istotne oraz powszechne dobro powinna na stałe zaistnieć w praktycznym obrocie danymi w strukturach zarządzanych przez administratorów danych, w tym w jednostkach penitencjarnych, w których potencjalnie można spodziewać się większej ilości zapytań lub roszczeń ze strony osób, których dane dotyczą.

Co więcej, zwiększająca się świadomość znaczenia ochrony danych, w tym danych powszechnie wzbudzających większe emocje, takich jak dane dotyczące skazań, powinna mobilizować administratorów danych, a zwłaszcza zarządzających jednostkami penitencjarnymi, do zadbania o jakość wykonywanych przez inspektora ochrony danych zadań.

Zrozumienie bowiem roli, jaką inspektor ochrony danych powinien odgrywać w danej organizacji, ma kluczowe znaczenie z punktu widzenia nie tylko samego administratora danych, niejednokrotnie błędnie sądującego, że już sam fakt zatrudnienia tego specjalisty uprawnia go do automatycznego odsunięcia się od procesów przetwarzania danych i niepodejmowania decyzji odnoszących się do tej sfery, lecz także z perspektywy osób, których dane dotyczą i oczekują w tym zakresie obsługi na odpowiednio wysokim poziomie. Dodatkowo na pewnych obszarach obowiązki administratora danych oraz inspektora mogą się wzajemnie przeplatać, a przez to wzmacniać poczucie nieodzowności właściwego współdziałania w licznych procesach przetwarzania danych. Oczywiście nie jest pożądanym sposobem takie postępowanie z procesami przetwarzania danych, iż dochodzi do sytuacji kolidowania zadań inspektora z zadaniami administratora danych. Wyrażać się to może między innymi w tzw. konflikcie interesów, co może mieć miejsce przy nieodpowiednio sformułowanych obowiązkach inspektora w dokumentacji odnoszącej się do jego zatrudnienia.

Dość jednoznacznie w kwestii rozgraniczenia zadań spoczywających na inspektorze od obowiązków administratora wypowiedzieli się M. Kibil oraz M. Gawroński, twierdząc, że inspektor ochrony danych, podobnie jak wcześniej ABI, nie odpowiada za zgodność organizacji z przepisami ochrony danych. Odpowiedzialność za to ponosi kierownictwo organizacji i nie może jej cedować na inspektora²³.

Autor w swojej praktyce spotkał się z postrzeganiem inspektora ochrony danych jako podmiotu o statusie partnera administratora danych, który miał przede wszystkim wspierać go w procesach przetwarzania danych poprzez rekomendowanie odpowiednich rozwiązań czy też odgrywanie roli swoistego doradcy. Nie bez znaczenia jest także inicjatywa inspektora związana z podnoszeniem świadomości administratora danych oraz podległych mu pracowników w sferze ochrony danych osobowych poprzez rekomendowanie przeprowadzania okresowych szkoleń bądź udzielania wytycznych w kwestiach bieżących i wymagających zastosowania określonych rozwiązań.

Pośrednio za takim obrazem inspektora ochrony danych opowiada się motyw 63 dyrektywy 2016/680²⁴. Wskazuje się w nim między innymi, że administrator danych powinien posiłkować się w zarządzanej przez siebie organizacji osobą, która będzie mu pomagać w monitorowaniu wewnętrznego przestrzegania przepisów o ochronie danych. Osobą tą może być ktoś spośród personelu, przy czym powinna to być osoba mająca odpowiednie przygotowanie, tj. odbycie co najmniej szkolenia z prawa i praktyki ochrony danych. Charakter przydatności tej osoby uzasadnia się z punktu widzenia jej wsparcia oraz oferowania pomocy administratorowi i pracownikom organizacji poprzez informowanie i doradzanie w kwestiach dotyczących ochrony danych. Akcentuje się ponadto konieczność umożliwienia wypełniania tych zadań w sposób niezależny, co może wynikać z podległości inspektora bezpośrednio pod kierownika jednostki organizacyjnej lub osoby fizycznej będącej administratorem, bądź podmiotem przetwarzającym. Tylko dzięki temu rola oraz ranga inspektora ochrony danych ma szansę statuować istotność ochrony danych w celu zapewnienia im należytego poziomu bezpieczeństwa.

²³ M. Kibil., M. Gawroński, *Inspektor ochrony danych*, [w:] *Ochrona danych osobowych. Przewodnik po ustawie RODO z wzorami*, pod red. M. Gawrońskiego, Wolters Kluwer, Warszawa 2018, s. 419.

²⁴ Dyrektywa 2016/680 zawiera 107 motywów.

Status inspektora ochrony danych w świetle Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie trybu i sposobu realizacji zadań przez inspektora ochrony danych

Zadania inspektora ochrony danych, jakie zostały określone w art. 47 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, zostały uściśnione – na zasadzie art. 47 ust. 4 wskazanej ustawy – w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z 5 czerwca 2019 r. w sprawie trybu i sposobu realizacji zadań przez inspektora ochrony danych²⁵.

Poszczególne obowiązki określone w art. 47 ust. 1 pkt 1-10 ustawy doprecyzowano w rozporządzeniu w § 3-12.

Interesujące jest, że w § 13 wskazano, czy charakter wykonywanych przez inspektora poszczególnych czynności określonych w § 3-12 jest realizowany z jego własnej inicjatywy, czy też na wniosek administratora bądź na wniosek Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

Zakres poszczególnych zadań inspektora, o jakich mowa w art. 47 ust. 1 pkt 1-10 ustawy, oraz wskazanie z czyjej inicjatywy następuje ich wykonanie, obrazuje poniższa tabela.

Tabela. Zadania inspektora ochrony danych określone w art. 47 ust. 1 pkt 1-10 ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości

Podstawa prawna/opis realizowanego zadania	Źródło realizacji obowiązku		
	Inicjatywa inspektora ochrony danych	Wniosek administratora danych	Wniosek Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych
1	2	3	4
Art. 47 ust. 1 pkt 1 (informowanie administratora oraz osób zajmujących się przetwarzaniem o obowiązkach spoczywających na nich na mocy niniejszej ustawy oraz innych przepisów dotyczących ochrony danych)	Tak	Tak	Tak

²⁵ Dz.U. z 2019 r., poz. 1041.

1	2	3	4
Art. 47 ust. 1 pkt 2 (prowadzenie działań podnoszących świadomość oraz organizowanie szkoleń dla osób uczestniczących w operacjach przetwarzania)	Tak	Tak	Tak
Art. 47 ust. 1 pkt 3 (monitorowanie zgodności przetwarzania danych przez administratora oraz osoby zajmujące się przetwarzaniem danych osobowych z przepisami niniejszej ustawy oraz innymi przepisami dotyczącymi ochrony danych)	Tak	Tak	Tak
Art. 47 ust. 1 pkt 4 (monitorowanie realizowania polityk administratora w dziedzinie ochrony danych osobowych, w tym przydział na ich podstawie obowiązków dla osób zajmujących się przetwarzaniem)	Tak	Nie	Tak
Art. 47 ust. 1 pkt 5 (współpraca z prezesem urzędu)	Tak	Nie	Nie
Art. 47 ust. 1 pkt 6 (monitorowanie realizacji zaleceń, o których mowa w art. 38 ust. 4, oraz przedstawianie prezesowi urzędu stanu ich realizacji)	Tak	Tak	Tak
Art. 47 ust. 1 pkt 7 (pełnienie funkcji punktu kontaktowego wobec prezesa urzędu w kwestiach związanych z przetwarzaniem, w tym z uprzednimi konsultacjami, o których mowa w art. 38, oraz prowadzenie z prezesem urzędu konsultacji we wszelkich innych sprawach)	Tak, lecz tylko w zakresie pełnienia funkcji punktu kontaktowego wobec prezesa urzędu w kwestiach związanych z przetwarzaniem, w tym z uprzednimi konsultacjami, o których mowa w art. 38 ustawy w zakresie prowadzenia z prezesem urzędu konsultacji we wszelkich innych sprawach	Tak, lecz tylko w zakresie prowadzenia z prezesem urzędu konsultacji we wszelkich innych sprawach	Tak, lecz tylko w zakresie prowadzenia z prezesem urzędu konsultacji we wszelkich innych sprawach

1	2	3	4
Art. 47 ust. 1 pkt 8 (pełnienie funkcji punktu kontaktowego wobec osób, których dane dotyczą w zakresie przysługujących jej praw, o których mowa w rozdziale 4)	Tak	Nie	Nie
Art. 47 ust. 1 pkt 9 (przygotowywanie zaleceń co do oceny skutków dla ochrony danych osobowych, w przypadku, o którym mowa w art. 37, oraz monitorowanie wykonania tych zaleceń)	Tak, lecz tylko w zakresie przygotowywania zaleceń co do oceny skutków dla ochrony danych osobowych, w przypadku, o którym mowa w art. 37 ustawy w zakresie monitorowania wykonania tych zaleceń	Tak, lecz tylko w zakresie monitorowania wykonania zaleceń z art. 37 ustawy	Tak, lecz tylko w zakresie monitorowania wykonania tych zaleceń z art. 37 ustawy
Art. 47 ust. 1 pkt 10 (sporządzanie i przekazywanie administratorowi raz na rok, do końca I kwartału za rok ubiegły, sprawozdania z wykonywania zadań z zakresu ochrony i sposobu przetwarzania danych osobowych)	Tak	Nie	Nie

Powyższe wyraźnie pokazuje, że co do zasady inspektor ochrony danych podejmuje zadania z własnej inicjatywy, poza sytuacjami, gdy czyni to typowo na wniosek administratora danych bądź Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych. Świadczy to po raz kolejny o tym, że inspektor powinien działać w sposób niezależny, a także podlegać bezpośrednio kierownikowi jednostki organizacyjnej lub osobie fizycznej będącej administratorem lub podmiotem przetwarzającym w ramach outsourcingu²⁶.

Zapewnienie niezależności w wykonywaniu funkcji inspektora ochrony danych jest gwarancją prawidłowej realizacji jego zadań w sposób zgodny z ideą zasad określonych w dyrektywie 2016/680, które znalazły swoje uszczegółowienie w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z 5 czerwca

²⁶ M. Byczkowski, *Rola i znaczenie inspektora ochrony danych*, [w:] *Vademecum inspektora ochrony danych*, pod red. M. Kołodziejka, C.H.Beck, Warszawa 2020, s. 11.

2019 r. w sprawie trybu i sposobu realizacji zadań przez inspektora ochrony danych.

Interesujące spostrzeżenie wyrazili ponadto M. Kibil i M. Gawroński, którzy relację między inspektorem ochrony danych a zarządem administratora porównali do tej, która występuje między zarządem administratora i zatrudnionym na etacie radcą prawnym²⁷.

Podsumowanie

Znaczący i zarazem postępujący rozkwit technologii w procesach przepływu danych oraz dynamizacja rozwoju systemów informatycznych, jaką aktualnie można zaobserwować, nie pozwoliła na bierne przyglądanie się coraz bardziej licznym procesom przetwarzania danych w tych obszarach i skłonił europejskiego prawodawcę do stworzenia jednolitych zasad oraz wytycznych obowiązujących na terenie całej Unii Europejskiej odnoszących się do procesów przetwarzania danych osobowych między innymi w celach związanych z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości. Z kolei duża ilość oraz złożoność procesów przetwarzania danych, w tym konieczność znajomości najnowszych rozwiązań technologicznych, obecniana w sektorze publicznym, umiejętność wychwytywania oraz przyswajania wiedzy w zakresie najbardziej rekomendowanych praktyk ochrony danych, doprowadziły do wyodrębnienia specjalisty w osobie inspektora ochrony danych, który dzięki umiejętnościom i kwalifikacjom powinien się przyczyniać do zaspokojenia potrzeb administratora w dziedzinie bezpieczeństwa danych oraz zapewnienia takiego sposobu przetwarzania, aby w jak najwyższym stopniu zapobiegał nieuprawnionym ingerencjom oraz naruszeniom prawa ochrony danych osobowych.

Codzienna wymiana licznych informacji w systemach między innymi: SIS (Schengen Information System), SIENA (Secure Information Exchange Network Application) czy PNR (Passenger Name Record) wymusza na administratorach danych wdrożenie takich rozwiązań, które w najwyższym stopniu zapobiegną wystąpieniu incydentów bezpieczeństwa. Nieocenionym wsparciem dla stworzenia dla danej organizacji odpowiednich rozwiązań może się właśnie okazać wykwalifikowany

²⁷ M. Kibil, M. Gawroński, op. cit., s. 431.

inspektor ochrony danych osobowych, gdyż administrator danych często nie dysponuje dostateczną wiedzą w tym zakresie.

Problemy związane z dbałością o zapobieganie aktom dyskryminacji, naruszenie prawa do prywatności, konieczność rekomendowania określonych zasad przechowywania i stosowania się do celów przetwarzania danych wymaga nieustannego nadzorowania tych procesów przez odpowiednio wykwalifikowanego specjalistę. Zyskuje to także znacznie w zakładach penitencjarnych, w których personel Służby Więziennej powinien w większym stopniu poznać problematykę ochrony danych w celu przeciwdziałania nadużyciom, takim jak nadmierna i nieuzasadniona ingerencja w prywatność osadzonych bądź naruszanie ich dóbr osobistych także poprzez zaniedbania lub zaniechania w sferze ochrony danych osobowych. Wskazywane sytuacje są wyzwaniem dla inspektora ochrony danych, który poprzez wiedzę oraz umiejętności powinien edukować pracowników Służby Więziennej i uwrażliwiać ich w kwestiach dotyczących bezpieczeństwa i ochrony danych osobowych, których naruszenie może prowadzić do znacznych konsekwencji.

Zwiększona dostępność danych osobowych wpływa również na pracę organów zajmujących się ściganiem i zwalczaniem przestępczości, której istotnym elementem jest gromadzenie i wykorzystywanie informacji²⁸. Aby zatem procesy te mogły być realizowane w stopniu gwarantującym jak najmniejsze ryzyko naruszenia bezpieczeństwa danych, istotna może się okazać rola inspektora ochrony danych, który powinien w realny sposób wpływać na udoskonalanie procesów przetwarzania danych w organizacji. Praktyka autora w tym zakresie pokazała, że administratorzy danych mają trudności w samodzielnym pokonywaniu przeszkód wynikających z obowiązku zastosowania adekwatnych do procesów przetwarzania organizacyjnych oraz technicznych środków bezpieczeństwa.

Ponieważ kwestia związana z potrzebą sprawnego i należytego działania organów ścigania oraz innych podmiotów przetwarzających dane na podstawie ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości znajduje ściśle powiązanie z masowym przetwarzaniem danych osobowych, to wydaje się, że obligatoryjne powołanie inspektora ochrony danych zasługuje na pełną aprobatę. Ponadto oczekiwanie w zakresie etycznego podejścia

²⁸ M. Kusak, P. Wiliński, *Ochrona danych osobowych w ściganiu przestępstw*, Wolters Kluwer, Warszawa 2020, s. 18.

do kwestii przetwarzania danych także w procesach związanych ze zwalczaniem i ściganiem czynów zabronionych wydaje się być nieodłącznym elementem współczesnego świata, w którym zaawansowany stopień bezpieczeństwa danych sprzyjać ma budowaniu zaufania społeczeństwa do organów działających bardzo często w warunkach zwiększonej podatności na wszelkiego rodzaju naruszenia bądź nadużycia zwłaszcza w sferze prywatności osób fizycznych, która ściera się z potrzebą ingerencji tych organów w obszary umożliwiające sprawne podejmowanie przez nie niezbędnych decyzji oraz interwencji. Udział inspektora w rekomendowaniu określonych sposobów przetwarzania danych w taki sposób, aby nie zaburzały one toku działania danej organizacji, zaś z drugiej strony nie prowadziły do naruszeń ochrony danych osób fizycznych, wydaje się być nieocenionym walorem powołania tego typu specjalisty.

Mając na uwadze zaprezentowaną problematykę, nie mniej istotna jest decyzja samego kandydata o podjęciu pracy na stanowisku inspektora ochrony danych, która powinna wynikać ze świadomego wyboru ścieżki zawodowej. Na inspektorze ochrony danych ciąży bowiem zobowiązanie należytego monitorowania oraz przestrzegania zasad ochrony danych w sposób odpowiadający zarówno wymogom dyrektywy policyjnej, ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, jak i potrzebom administratora danych oraz społecznym oczekiwaniom. Oczekuje się także rzetelnego i odpowiedzialnego nadzorowania procesów przetwarzania danych, aby we właściwym czasie podjąć stosowne reakcje bądź zwrócić się do administratora o rozważenie zastosowania określonych rozwiązań. Prawidłowe wychwycenie tych potrzeb powinno się opierać nie tylko na doświadczeniu inspektora, lecz także w niektórych sytuacjach wręcz na swoistym intuicyjnym przewidywaniu możliwych skutków, które staną się bezpośrednią konsekwencją zarekomendowanych wcześniej rozwiązań.

Inspektor ochrony danych postępujący w sposób rzetelny i z zaangażowaniem na pewno wesprze administratora w działaniach urzeczywistniających poszanowanie dla prywatności i godności osób, których dane są przetwarzane, zarówno na podstawie ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, jak i z uwzględnieniem wytycznych dyrektywy 2016/680.

Bibliografia

- Bielak-Jomaa E., *Administrator i podmiot przetwarzający*, [w:] *RODO. Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych*, pod red. E. Bielak-Jomaa, D. Lubasz, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- Byczkowski M., Rola i znaczenie *inspektora ochrony danych*, [w:] *Vademecum inspektora ochrony danych*, pod red. M. Kołodziejca, C.H.Beck, Warszawa 2020.
- Gruszczyński M., Wącierz T., *Rola i znaczenie inspektora ochrony danych*, [w:] *Vademecum inspektora ochrony danych*, pod red. M. Kołodziejca, C.H.Beck, Warszawa 2020.
- Grzelak A., Wróblewski M., *Inspektor ochrony danych*, [w:] *Ochrona danych osobowych w sądach i prokuraturze*, pod red. A. Grzelak, Wolters Kluwer, Warszawa 2019.
- Kibil M., Gawroński M., *Inspektor ochrony danych*, [w:] *Ochrona danych osobowych. Przewodnik po ustawie RODO z wzorami*, pod red. M. Gawrońskiego, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- Kusak M., Wiliński P., *Ochrona danych osobowych w ściganiu przestępstw*, Wolters Kluwer, Warszawa 2020.

Akty prawne:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z dnia 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchyłająca decyzję ramową Rady 2008/977/WSiSW.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U.UE.L. 2016.119.1 z 4.05.2016 r.).
- Ustawa z dnia 10.05.2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. 2018, poz. 1000).
- Ustawa z dnia 14.12.2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości (Dz.U. 2019, poz. 125).

Źródła internetowe:

- <https://sjp.pwn.pl/sjp/kwalifikacje;2476894.html> (dostęp: 18.05.2020).
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Europejska_Rada_Ochrony_Danych (dostęp: 20.05.2020).
- Wytyczne Grupy Roboczej Art. 29 dotyczące inspektorów ochrony danych (DPO) (WP 243, rew. 01), przyjęte 13.12.2016 r., ostatnio zmienione i przyjęte

05.04.2017 r.file:///C:/Users/Justyna/Downloads/Wytyczne%20dotycz%C4%
85ce%20inspektor%C3%B3w%20ochrony%20danych%20(WP%20243).pdf
(dostęp: 02.05.2020)

https://pl.wikipedia.org/wiki/Administrator_bezpiecze%C5%84stwa_informacji (do-
stęp: 19.05.2020).

[https://gdpr.pl/lista-umiejtnosci-inspektora-ochrony-danych-wedlug-francuskiego-
organu](https://gdpr.pl/lista-umiejtnosci-inspektora-ochrony-danych-wedlug-francuskiego-organu) (dostęp: 21.05.2020).